

Dato
15-10-2021

Notat om centrale rammevilkår for kommunernes økonomi

Baggrund

Dette notat belyser de mest centrale rammevilkår for kommunernes økonomi, herunder:

- Budgetloven og de årlige økonomiaftaler mellem KL og regeringen
- Kommunernes vigtigste finansieringskilder
- Kommunernes udgifter til overførsler
- Reguleringer og udbetaling af generelle tilskud mv.

Der er ikke tale om en udtømmende redegørelse for alle aspekter af kommunernes økonomi.

Budgetloven og de årlige økonomiaftaler mellem KL og regeringen

Budgetlovens regler og de årlige økonomiaftaler mellem KL og regeringen udgør de overordnede rammer for kommunernes økonomi.

Budgetloven

Budgetloven er et centralt element i den overordnede udgiftsstyring i stat, kommuner og regioner. I henhold til Budgetloven skal der fastsættes 4-årige udgiftslofter for stat, kommuner og regioner. For kommunerne betyder det, at der skal fastsættes en øvre grænse for de kommunale nettodriftsudgifter til service i de enkelte finansår.

Kommunernes serviceudgifter omfatter udgifter til daginstitutioner, folkeskoler, kommunernes del af sundhedsområdet, udgifter til udsatte børn og voksenhandicappede samt ældre, miljøindsatsen, veje og kollektiv trafik samt udgifter til administration mv.

Ud over serviceudgifter har kommunerne udgifter til overførsler inkl. udgifter til forsikrede ledige, anlægsudgifter mv.

Overordnede rammer og finansiering i årlige økonomiaftaler mellem KL og regeringen

De mere konkrete rammer for kommunernes økonomi fastlægges i de årlige økonomiaftaler mellem KL og regeringen, herunder aftales bl.a. rammen for kommunernes serviceudgifter for det kommende år. Denne serviceramme fastsættes for kommunerne under ét med udgangspunkt i det gældende kommunale udgiftsloft for det pågældende år – men der kan aftales justeringer i forhold hertil. Kommunerne koordinerer selv en samlet overholdelse af de aftalte rammer, herunder bl.a. overholdelse af servicerammen. Overførselsudgifterne, herunder udgifter til forsikrede ledige, indgår ikke i servicerammen og påvirker således ikke kommunernes overholdelse af den aftalte serviceramme.

Som led i økonomiaftalerne fastsættes også det årlige, statslige bloktilskud til kommunerne. Bloktilskuddet fastsættes, så der sikres balance mellem på den ene side kommunernes forventede nettoudgifter til bl.a. service og overførsler efter refusion og på den anden side indtægter fra skatter og tilskud.

I skøn for udgifterne tages der bl.a. højde for pris- og lønudviklingen i kommunerne. Bloktilskud og en række andre tilskud reguleres også for pris- og lønudviklingen. Skøn for pris- og lønudviklingen baseres på regeringens Økonomiske Redegørelse.

Kommunernes vigtigste finansieringskilder

Kommunernes finansiering kommer fra flere kilder, herunder primært provenu fra kommunale skatter, statslige refusioner, statens bloktilskud samt øvrige generelle tilskud og den kommunale udligning.

Provenu fra kommunale skatter

Kommunerne har selvstændig skatteudskrivning, som finansierer størstedelen af kommunernes udgifter, herunder kommunal indkomstskat samt grundskyld.

Kommunerne beholder endvidere en del af det samlede provenu fra selskabsskat og den enkelte kommune kan vælge at opkræve en dækningsafgift på offentlige ejendomme og private forretningsejendomme beliggende i kommunen. Kommunerne har også nogle øvrige, mindre finansieringskilder som fx provenu fra arveafgift mv.

Statslige refusion

For en række kommunale udgifter er der statslig refusion, hvor der refunderes en del af en kommunes faktisk afholdte udgift. Dette er en direkte finansiering knyttet til den konkrete opgaveløsning og udgiften hertil.

Der kan fx fremhæves den såkaldte centrale refusionsordning for særligt dyre enkelt-sager på socialområdet. Refusionen ydes her til fx forebyggelse eller anbringelse på det specialiserede socialområde, men afhænger af, hvor dyr sagen er. Der kan desuden nævnes refusion for kommuners udgifter til overførsler på beskæftigelsesområdet. Her afhænger refusionen af en refusionstrappe, som følger varigheden i systemet.

Statens bloktilskud, øvrige tilskud og den kommunale udligning

Størstedelen af statens tilskud til kommunerne ydes som generelle tilskud, som ikke er knyttet til den konkrete opgaveløsning eller udgift hertil i de enkelte kommuner. Her udgør det årlige bloktilskud til kommunerne det primære tilskud. Herudover yder staten en række øvrige tilskud til kommuner, herunder tilskud til kvalitet i dagtilbud og ældreområdet, tilskud til udsatte kommuner, særtilskud til vanskeligt stillede kommuner, ø-tilskud mv.

Bloktilskuddet fordeles som udgangspunkt mellem kommunerne efter indbyggertal. Det generelle kommunale udligningssystem indebærer dog, at der sker en omfordeling af finansieringen mellem kommunerne. Kommuner med et forholdsvist højt beregnet udgiftsbehov og/eller lavt beskatningsgrundlag får tilført yderligere finansiering, mens kommuner med et forholdsvist lavt beregnet udgiftsbehov og/eller højt beskatningsgrundlag bidrager til finansieringen i de øvrige kommuner. Gennem udligningen sker der en omfordeling mellem kommunerne mhp., at kommunerne har mere lige vilkår for at finansiere opgaveløsningen samlet på tværs af udgiftsområder i kommunerne.

Udligningssystemet er udformet med det sigte, at kommunens tilskud eller bidrag er uafhængigt af, hvordan kommunen løser eller prioriterer opgaverne. Det beregnede

udgiftsbehov i udligningen er således baseret på objektive kriterier, der afspejler den aldersmæssige og socioøkonomiske sammensætning af hver kommunes befolkning.

Udgifter til overførsler

Kommunernes overførselsudgifter kan påvirkes af konjunkturudviklingen med udsving fra år til år. Det tages der højde for med den kommunale budgetgaranti og en særlig tilskudsordning til kommuner med høj stigning i ledigheden.

Den kommunale budgetgaranti

Udviklingen i en række kommunale nettoudgifter (efter statslig refusion mv.) på overførselsområdet kompenseres under ét gennem den kommunale budgetgaranti. Det indebærer, at der ved fastsættelsen af det statslige bloktilskud til kommunerne ved de årlige økonomiaftaler tages højde for udviklingen i de budgetgaranterede udgifter.

Fra og med 2021, hvor beskæftigelsestilskuddet er omlagt, er kommunernes udgifter til forsikrede ledige (dagpenge) også omfattet af den kommunale budgetgaranti.

Tilskud til kommuner med høj udvikling i ledigheden

Denne tilskudsordning udgør en særlig forsikringsordning på beskæftigelsesområdet og har til formål at imødegå pludseligt opståede udfordringer, som har betydning for enkeltkommuner inden for en kortere tidshorisont – fx i forbindelse med virksomhedslukninger eller større lokale afskedigelser.

Med ordningen ydes der tilskud for den del af kommunens bruttoledighed for forsikrede ledige, der ligger mere end 3 procentpoint over ledighedsudviklingen i landsdelen.

Tilskudsudmeldingen og kommunernes budgetlægning

Den enkelte kommunes andel af det samlede statslige bloktilskud samt øvrige generelle tilskud og udligningsbeløb udmeldes af Indenrigs- og Boligministeriet til kommunerne senest 1. juli i året før tilskudsåret. Særtilskud til vanskeligt stillede kommuner udmeldes dog først omkring ultimo august måned i året før tilskudsåret, idet tildelingen af tilskud sker efter behandling af ansøgninger fra kommunerne.

Tilskudsudmeldingen og tildeling af særtilskud efter ansøgning kommer dermed før kommunernes færdiggørelse af budgetlægningen for det kommende år, som i udgangspunktet skal være afsluttet senest den 15. oktober.

Reguleringer og udbetaling af generelle tilskud mv.

Reguleringer

Der kan også midt i året foretages en midtvejsregulering af bloktilskuddet. Det kan fx være som følge af ændrede opgaver eller andre ændrede forudsætninger ift. økonomiaftalen for det pågældende år.

Udbetaling

De udmeldte tilskud til kommunerne udbetales som udgangspunkt i 12 månedlige og lige store rater over tilskudsåret.

En eventuel midtvejsregulering af bloktilskuddet afregnes i de tre sidste måneder af tilskudsåret.

Den konkrete udbetaling foretages af Skattestyrelsen efter anmodning fra Indenrigs- og Boligministeriet.